

МІНІСТЕРСТВО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ШКОЛЬНИЙ Олександр Олександрович

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ САДІВНИЦТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ЙОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Спеціальність 08.00.05 - Економіка, планування,
організація управління народним
господарством та його галузями
/сільське господарство/

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

КИЇВ - 1993

Робота виконана в Уманському сільськогосподарському
інституті

Наукові керівники: доктор економічних наук, професор
Здоровцов Олександр Іванович

кандидат економічних наук, доцент
Дмитрук Борис Пахомович

Офіційні опоненти: доктор економічних наук
Шестопаль Олександр Миколайович

кандидат економічних наук
Щумейко Анатолій Іванович

Провідна організація: Мліївський інститут садівництва
ім. Л.П.Симиренка

Захист відбудеться "24" серпня 1993 р. о 10 год. на
засіданні спеціалізованої ради Д І20.71.06 при Українському
державному аграрному університеті за адресою: 252041, Київ-41,
вул. Героїв Оборони II, учбовий корпус І0, аудиторія 4І2.

Просимо взяти участь в роботі ради або надіслати Ваш
відгук на автореферат у 2-х примірниках, завірений печаткою,
на адресу: 252041, Київ-41, вул. Героїв Оборони, І5, сектор
захисту дисертацій.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці універси-
тету.

Автореферат розісланий "19" кравня 1993 р.

Вчений секретар
спеціалізованої ради,
кандидат економічних наук

автор
Б.К.САВЧУК

ЛНБ України ім.В.Стефаніка

ЛНБ України
Ан Укр

00814281 (0)

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Садівництво – це традиційна галузь сільського господарства України. Проте сучасний рівень виробництва плодів та ягід ще не задовольняє потреб споживачів в цих цінних продуктах харчування. В формуванні ефективних структур регульованої ринкової економіки в галузі садівництва важливе місце відводиться посиленню процесів інтенсифікації виробництва. Це особливо важливо з погляду зростання ролі України в міжнародному економічному співробітництві, зокрема, в збільшенні частки експорту садівницької продукції, що безпосередньо пов'язане з необхідністю значного підвищення її якості. Розв'язання проблем галузі вимагає поліпшення технологічного рівня виробництва, змін в економічних відносинах як на рівні сільськогосподарських підприємств, так і в стосунках із сферами промислової переробки та реалізації продукції, матеріально-технічного постачання, фінансування і кредитування.

Донедавна виробники плодів і ягід в колгоспах та радгоспах не були безпосередньо пов'язані зі споживачами продукції. Господарства продавали її за закупівельними цінами в межах плану державних заготівель. Між сільськогосподарськими підприємствами й покупцями були різні посередники, які відзначалися негнучкістю й низькою ефективністю функціонування. При перевищенні попиту над пропозицією навіть низькоякісні фрукти могли мати збут. Тому зусилля виробників і продавців не були цілком зорієнтовані на потреби й уподобання споживачів.

Необхідність врахування особливостей господарського механізму в умовах переходу до ринкових відносин вимагає нових підходів до питань інтенсифікації садівництва. Це зумовило акту-

альність теми, напрямки та завдання дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є пошук шляхів подальшої інтенсифікації садівництва, а також резервів і можливостей підвищення економічної ефективності галузі в умовах переходу до ринкових відносин.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- узагальнення теоретичних основ розвитку інтенсивного садівництва та механізму ринкової економіки;
- розробка пропозицій раціонального використання виробничого потенціалу садівничих господарств;
- вивчення впливу різних форм організації праці на ефективність виробництва;
- дослідження основних факторів мотивації праці в колективах плодоягідних підприємств;
- обґрунтування перспективи розвитку ринку продуктів садівництва.

Об'єкти досліджень: сільськогосподарські підприємства Вінницької та Черкаської областей.

Теоретичною й методологічною основою дослідження є наукові праці вчених з проблем інтенсифікації садівництва та основ ринкових відносин, законодавчі акти державних органів України з питань розвитку сфери аграрної економіки в умовах переходу до нового господарського механізму.

Джерелами інформації є дані первинного бухгалтерського обліку, статистичної звітності господарств, а також результати анкетного обстеження працівників садівництва.

В процесі досліджень використані такі методи й прийоми: монографічний, статистичних групувань, розрахунково-конструк-

тивний, кореляційно-регресивний, графічний та інші.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні теоретичних аспектів інтенсифікації садівництва в умовах переходу до ринкової економіки, обґрунтуванні пропозицій щодо поліпшення використання ресурсів садівничих господарств, визначенні напрямків розвитку плодоягідних фермерських господарств, обґрунтуванні шляхів вдосконалення взаємозв'язків між виробниками й споживачами продуктів садівництва.

Практичне значення роботи. В результаті дослідження розроблені рекомендації, які можуть бути використані садівничими господарствами в умовах формування ринкових відносин. Використання пропозицій автора сприятиме посиленню маркетингової діяльності садівничих господарств.

Рекомендації щодо поліпшення використання виробничих ресурсів у садівництві прийняті до впровадження у сільськогосподарських підприємствах Черкаського обласного управління сільськогосподарства та державно-кооперативної спілки "Вінницьсадвинпром".

На захист виносяться такі основні положення:

- обґрунтування критеріїв, показників та шляхів подальшої інтенсифікації галузі;

- принципи ефективного функціонування виробничих колективів у плодоягідному виробництві;

- систематизація факторів мотивації трудової діяльності садівників;

- обґрунтування принципів функціонування служби маркетингу в садівництві в умовах різноманітності форм власності та вдосконалення економічних зв'язків між учасниками виробни-

чих відносин;

- визначення основних напрямків дослідження кон'юнктури ринку продуктів садівництва.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації схвалені на таких науково-практичних конференціях та нарадах: конференціях професорсько-викладацького складу Уманського сільськогосподарського інституту /1988-1992 рр./; міжнародній науково-практичній конференції "Проблеми підвищення ефективності роботи АПК в умовах інтенсифікації, кооперації та вдосконалення господарського механізму" /м. Умань, 1988 р./; науково-теоретичній конференції молодих вчених і аспірантів /м. Кам'янець-Подільський, 1989 р./; всесоюзній школі молодих вчених і спеціалістів /м. Москва, 1989 р./; обласній науковій конференції молодих вчених і спеціалістів /м. Умань, 1989 р./; науково-практичній конференції "Соціально-економічні проблеми використання трудових ресурсів в АПК" /м. Челябінськ, 1990 р./; науково-теоретичній конференції "Проблеми ринкової економіки в системі АПК" /м. Воронеж, 1990 р./; республіканській науково-практичній конференції "Вдосконалення виробничого потенціалу і зниження ресурсоемкості сільськогосподарської продукції" /м. Дніпропетровськ, 1990 р./.

За результатами досліджень внесено ряд пропозицій і рекомендацій Черкаському обласному управлінню сільського господарства і спілці "Вінницясадвинпром".

По темі дослідження опубліковано 8 робіт загальним обсягом 0,8 д.а.

Обсяг та структура роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку ви-

користаної літератури, який налічує 148 найменувань.

Бона викладена на 145 сторінках машинописного тексту, містить 25 таблиць та 8 малюнків.

У першому розділі - "Теоретичні аспекти інтенсифікації садівництва і розвитку ринкових відносин" - розглянуто критерії та показники інтенсифікації плодоягідного виробництва, принципи функціонування механізму ринкових відносин та його особливості в садівництві.

У другому розділі - "Інтенсифікація виробництва і необхідність раціонального використання ресурсів у садівництві в період переходу економіки до регульованих ринкових відносин" - викладені результати досліджень питань економічного розвитку спеціалізованих садівничих господарств, ефективності використання виробничих ресурсів, можливості підвищення продуктивності праці, активізації ролі працівників садівництва у вирішенні проблеми підвищення ефективності галузі, поліпшення взаємозв'язків виробників фруктів зі сферою реалізації продукції та споживачами.

У третьому розділі - "Перспективи розвитку садівництва в умовах ринкових відносин" - розглянуті можливості трансформації садівництва в ефективну конкурентноздатну галузь, наведена концепція садівничого фермерського /селянського/ господарства, досліджуються фактори мотивації та стимулювання економічної активності працівників садівництва, визначені принципи вдосконалення механізму ціноутворення в галузі, намічені шляхи розвитку соціальної і виробничої інфраструктури спеціалізованих господарств.

II. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Необхідність більш повного забезпечення населення в продуктах харчування вимагає кардинальних змін в сфері аграрної економіки. При цьому важливу роль відіграє процес інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, який на основі застосування передових технологій забезпечує раціональне використання виробничого потенціалу, ріст продуктивності праці і підвищення ефективності. Інтенсифікація сільського господарства проходить в умовах обмеженості та зменшення ресурсів виробництва, коли вичерпалися можливості екстенсивного шляху розвитку.

На наш погляд, інтенсифікація садівництва характеризується збільшенням виробництва плодів і ягід з розрахунку на одиницю виробничих ресурсів /земельних, трудових, матеріальних і грошових/ шляхом використання прогресивної техніки й технології виробництва, кращих сортів плодових і ягідних культур, досягнень науки та передового досвіду, а також за допомогою вдосконалення виробничих відносин на всіх рівнях економічних зв'язків в процесі розширеного відтворення.

В умовах формування ринкових відносин в сфері аграрної економіки України необхідні нові підходи до вирішення багатьох проблем вузькоспеціалізованих господарств. Раніше система управління садівничими радгоспами передбачала встановлення плану державних заготівель продукції, розподіл фондів постачання специфічними засобами виробництва, здійснення фінансування капітальних вкладень у виробничу і соціальну сфери, централізований розподіл прибутків між господарствами. Нині виникає необхідність в якісно нових функціях - координації зусиль по впливу

на ринку, вивченні його кон'юктури, об'єднанні коштів з метою спільного придбання стратегічних засобів виробництва /обладнання для сортування, пакування, зберігання та переробки фруктів/.

З метою визначення міри впливу наявного виробничого потенціалу на рівень врожайності плодових і ягідних культур у сільськогосподарських підприємствах проаналізовані дані по районах Черкаської області. Кількісна характеристика залежності між результативною та факторіальною ознаками визначена за допомогою кореляційного аналізу. Порядкові номери рівнів показників районів за ресурсозабезпеченістю та врожайністю в основному співпадають. Значення коефіцієнта кореляції рангів $r = 0,860$ свідчить про тісний зв'язок між ознаками. Таким чином, в умовах розвитку форм власності низька ресурсозабезпеченість може в значній мірі впливати на кінцеві результати господарювання. До аналогічного висновку можна прийти, аналізуючи дані таблиці I,

Для садівництва важливе значення мають структурні зміни у ресурсному потенціалі. Із збільшенням суми виробничих ресурсів на I га багаторічних насаджень з 4,7 тис. крб. у I групі до 12,8 тис. крб. у III групі районів зростає питома вага матеріальних затрат з 1,6 до 3,6%, основних фондів - з 9,1 до 37,4%, трудових ресурсів - з 31,7 до 39%. Одночасно зменшуються повні затрати праці на I центнер плодів і ягід з 13,9 до 11,5 люд.-год. Зниження питомої ваги нестандартних плодів до 12,3% сприяє підвищенню рівня рентабельності садівництва.

Нині плодоягідну продукцію виробляють різноманітні господарства, однак лише вузькоспеціалізовані досягають найвищого

Таблиця I

Структура й ефективність використання виробничих ресурсів у садівництві колгоспів і радгоспів по районах Черкаської області в залежності від суми ресурсного потенціалу на I га багаторічних насаджень /1986-1989 рр./

Показники	:Групи районів за сумою :			
	:виробничих ресурсів на : B			
	:I га багаторічних на- :серед-			
	:саджень, тис.крб. :ньому			
	I	II	III	
	До 5,6	5,7-8,0	8,1 і	
			:більше :	
Кількість районів	8	8	4	20
Сума виробничих ресурсів на I га садів і ягідників, тис.крб.	4,7	6,8	12,8	7,2
Структура сукупних ресурсів, %:				
земельні ресурси	57,6	38,4	20,0	36,2
трудові ресурси	31,7	54,0	39,0	43,3
основні фонди	9,1	6,3	37,4	18,3
матеріальні затрати	1,6	1,3	3,6	2,2
Урожайність плодоягідних насаджень, ц/га	13,6	24,3	53,0	26,3
Повні затрати праці на I ц продукції, лнд.-год	13,9	17,8	11,5	14,5
Питома вага нестандартних плодів, %	28,2	31,7	12,3	23,0
Рівень рентабельності, %	23,0	33,8	70,8	48,0

рівня врожайності. На основі даних тридцяти двох радгоспів Вінницької області за 1985-1990 рр. за допомогою персонального комп'ютера одержане рівняння, що характеризує зв'язок урожайності зерняткових садів з факторіальними ознаками:

$$y = - 13,99 + 0,05 x_1 + 0,07 x_2 + 0,64 x_3,$$

Коефіцієнт множинної кореляції $R = 0,979$ свідчить про тісний зв'язок урожайності /y/ з такими факторами:

x_1 - сума матеріальних затрат на I га багаторічних насад-

жень, крб.; x_2 - прямі затрати праці на 1 га, люд.-год; x_3 - питома вага зерняткових плодів у вартості товарної продукції, %. При середньому значенні рівнів інших факторів, ріст рівня спеціалізації виробництва зерняткових плодів на 10% може забезпечити збільшення врожайності на 6,4 ц/га.

Розвиток науково-технічного прогресу вимагає підвищення продуктивності праці та кваліфікаційного рівня робітників. Згідно наших досліджень, із зміною віку працівників змінюється величина їхнього заробітку. На основі вирівнювання даних про оплату праці в колгоспі ім. Шевченка Чернобаївського району Черкаської області /за матеріалами чотирьох садівничих бригад/ за допомогою рівняння параболи другого порядку встановлено така закономірність. Середній заробіток 80-ти працівників садівництва зростає для вікових категорій з 23 до 41 року, з 42 років заробіток повільно знижується. Рівняння параболи має наступний вигляд:

$$y = 3,528 + 0,234 x + 0,003 x^2,$$

де y - денний заробіток працівників садівництва, крб.;

x - вік працівників, років.

Коефіцієнт $a_2 = 0,003$ показує прискорення зниження рівня оплати праці. Для обґрунтування вибору рівняння параболи при вирівнюванні ряду використаний критерій F .

Таким чином, існує проблема вікового складу працівників садівництва і її необхідно враховувати. З віком знижується працездатність, рівень продуктивності праці, непрямою мірою чого є величина заробітку. Проте, з іншого погляду, для сільського господарства характерний низький рівень оплати праці, в порівнянні з промисловістю.

В садівництві все ще переважає ручна праця, і завдання полягає в її найбільш ефективному використанні. Навіть в межах одного господарства помісячний розподіл праці в однотипних підрозділах нерівномірний. Так, у лютому в п'яти бригадах радгос.у "Україна" Жмеринського району Вінницької області затрати праці склали до серед.річного рівня відповідно 140,8%; 69,1; 191,7; 153,9 і 163,2% /період обрізування дерев/, а у вересні- 88,8%; 78,9; 240,0; 189,7 та 155,7% /табл. 2/.

Таблиця 2

Розподіл затрат праці в садівничих бригадах радгоспу "Україна" Жмеринського району Вінницької області /1969 р./, %

Місяці	Порядкові номери бригад					В середньому
	1	2	3	4	5	
Січень	65,3	30,1	118,3	53,9	74,5	62,4
Лютий	140,8	69,1	191,7	153,9	163,2	135,5
Березень	129,6	128,5	106,0	189,7	150,9	141,9
Квітень	50,0	82,1	55,0	100,0	97,2	77,4
Травень	33,7	73,2	43,3	32,1	40,6	47,3
Червень	22,5	92,7	63,3	51,3	83,0	64,5
Липень	31,6	95,9	66,7	38,5	42,5	55,9
Серпень	91,8	273,2	136,7	50,0	100,0	39,8
Вересень	88,8	78,9	240,0	189,7	155,7	137,6
Жовтень	458,2	164,2	40,0	183,3	157,6	212,9
Листопад	22,5	74,0	51,7	42,3	48,1	49,5
Грудень	70,4	38,2	91,7	115,4	86,8	75,3
В середньому за рік	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

В садівництві, поряд із фіксованими затратами /обрізка, догляд за насадженнями, внесення добрив під майбутній врожай/, виникає необхідність в інших, непередбачених витратах /збір додатково одержаного врожаю, необхідність застосування певного

агротехнічного прийому тощо/. І тільки справжній господар може ефективно розпоряджатися наявними засобами, економно використовувати механізми й інвентар, вчасно збирати продукцію, продавати її та оптимально розподіляти доходи.

Аналіз комерційної діяльності господарств показав, що навіть коли вони отримують запланований рівень виробництва продукції, то зустрічають проблеми, пов'язані з її реалізацією. Нерозвиненість мережі торговельних і заготівельних організацій, неефективність їхнього функціонування завдають значних збитків сільськогосподарським підприємствам. Так, в радгоспі "Зоря" Вінницької області сума недоплат з боку торговельних організацій в 1991 році склала 190 тис. крб. /табл. 3/.

Таблиця 3

Реалізація зерняткових плодів у радгоспі "Зоря"
Могилів-Подільського району Вінницької області
/1991 р./

Показники	Рівень показників за матеріалами	
	радгоспу	торговельних організацій
Кількість реалізованої продукції, т	1059	1016
в т.ч. I сорт	332	282
II сорт	267	220
III сорт	460	514
Крім того, втрати	-	43
Середня ціна реалізації I т плодів, крб.	1223	1088

Сортність, зафіксована в актах прийому продукції, значно відрізняється від рівня, визначеного радгоспом "Зоря". Віддаленість господарств від пунктів реалізації, тривале транспортування часто є причинами псування вирощених плодів. Поряд з

вертатами під час перевезення, існує проблема забезпечення якості фруктів з боку постачальників. Непікісне пакування, недотримання вимог технології збирання врожаю є причинами зниження реалізаційних цін.

Розглядаючи можливості переходу садівничих господарств до роботи в умовах ринкових відносин, слід вказати на суттєві відмінності у стартових умовах економічного і соціального розвитку. В значній мірі це пов'язано з характерними рисами галузі. Спеціалізовані господарства, де галузь садівництва знаходиться на стадії становлення, зустрічаються з труднощами в розвитку соціальної інфраструктури, оскільки пріоритетним напрямком вибрана виробнича сфера. В цьому зв'язку виникає необхідність залучення фінансових ресурсів банків, акціонерів, а також коштів згідно державних програм, спрямованих на формування соціальної сфери садівничих господарств, які розвиваються.

Проблема трансформації садівництва у високоефективну конкурентноздатну галузь тісно пов'язана з питаннями мотивації трудової діяльності робітників. Переважна частина останніх у відповідях на запитання анкет відзначила істотний вплив основної, додаткової оплати праці, преміювання та видачі продукції натурою, як спонукаючих факторів успішного вирішення виробничих завдань. Незначний вплив на трудову активність мають наявні засоби морального стимулювання, які практикуються в господарствах. Як показали результати соціологічних досліджень, вагомим мотивом трудової діяльності є бажання працювати в колективі. Спільними зусиллями легше переборювати труднощі, пов'язані з вирощуванням і збором врожаю, придбанням засобів виробництва, розв'язанням соціально-побутових проблем.

Зміцненню зв'язків виробників із сферою реалізації продукції сприяє поширення орендних відносин у галузі. Орендні колективи радгоспу "Жовтень" Тульчинського району Вінницької області самостійно заключають договори з торговельними організаціями на постачання продукції і несуть всю повноту відповідальності за виконання умов договорів. Робітники не замикаються лише інтересами сфери виробництва продукції, а вибирають кращі канали реалізації. Орендні формування активно сприяють поліпшенню фінансових результатів у садівництві.

Результати опитування працівників сільськогосподарських підприємств свідчать також про можливість функціонування фермерських господарств, основу яких складає плодюче виробництво. У відповідях респонденти вказують і на можливість поєднання у таких господарствах садівництва з тваринництвом та рільництвом як допоміжними галузями. Для цього необхідна відповідна техніка й інвентар, розраховані на використання в невеликих сільськогосподарських підприємствах, а також налагоджена робота служб сервісу й маркетингу.

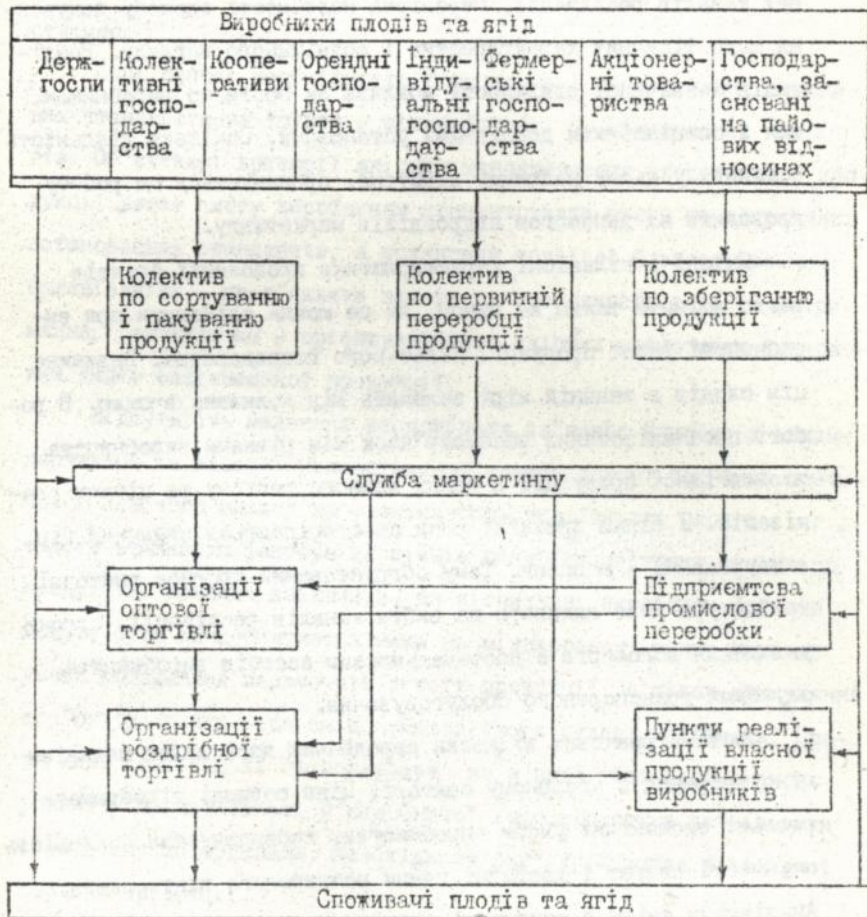
За рубежом фермери об'єднуються в кооперативи для досягнення більшого рівня впливу на ринок, що одночасно дозволяє виробникам опегувати, не втрачаючи своєї самостійності та індивідуальності. Кооперативи виконують тільки такі функції, в яких зацікавлені виробники плодючої продукції.

Опираючись на зарубіжний досвід кооперативного руху, вважимо можливою на базі існуючих сільськогосподарських підприємств діяльність асоціацій фермерських, індивідуальних і кооперативних господарств з різними формами власності. Доцільність створення таких структур підтверджують дані опитування

працівників садівництва. При цьому необхідно використовувати послуги служб маркетингу, схема взаємодії якої з іншими підрозділами подана на малюнку І.

В умовах ринкової економіки виробництвом, сортуванням, пакуванням, первинною технічною переробкою, зберіганням та системою заходів по реалізації плодів і ягід повинні займатися вузькоспеціалізовані структури, що на кожному етапі процесу руху продукції від виробника до споживача може поліпшити якість виконання робіт. Незважаючи на організаційні відмінності виробничих колективів /кооперативи, індивідуальні, фермерські, орендні та інші господарства/, останні можуть використовувати послуги служби маркетингу.

Успіх виробничої діяльності в значній мірі залежить від інформованості про подальший розподіл продукції. Тому важливо здійснювати дослідження фруктового ринку, яке включає наступні напрями: визначення ринкових характеристик, вимір ринкового потенціалу, аналіз торговельної діяльності, вивчення цін, прогноз на коротко- та довгострокову перспективу, характеристика конкурентів /як продукції, так і виробників/, визначення тенденції ділової активності. Надійна інформація покращує дієвість господарських рішень і дає можливість прийняття нових /наприклад, доцільність використання довгострокових інвестицій, обґрунтованість проекту закладання нового саду з відповідними помологічними сортами/. Дослідження ринку фруктів, на наш погляд, передбачає визначення кількісних і якісних критеріїв покупців щодо вибору певних видів продукції, ознайомлення з діяльністю посередників, визначення ефективності роботи установ торгівлі, вивчення можливості використання оптималь-

Малюнок І. Перспективна схема руху садівничої продукції від виробників до її споживачів за системою маркетингу

них каналів реалізації, перевірка надійності способу пакування щодо фізичних характеристик і зовнішнього вигляду. Реалізація зазначеної діяльності можлива як особисто виробником, так і спеціальними дослідними установами. Оскільки діяльність останніх у цьому напрямку відсутня, пропонується цю роботу проводити за допомогою підрозділів маркетингу.

Якісні і кількісні характеристики пропозиції фруктів важко змінити таким же чином, як це можна здійснити при виробництві іншої продукції сільського господарства. Величина цін плодів в значній мірі залежить від коливань врожаю. В роботі проаналізований взаємозв'язок між рівнями виробництва плодозгідної продукції в межах певного регіону та цінами реалізації. У більш врожайні роки спостерігається зниження цін, в неурожайні - навпаки. Тому обґрунтований прогноз ринкової кон'юнктури може впливати на вибір каналів реалізації, строки укладення договорів з постачальниками засобів виробництва, службами транспортного обслуговування.

Система ринкових відносин передбачає досконалий механізм ціноутворення в аграрному секторі. Ціни повинні відображати реальні економічні умови виробництва, забезпечувати можливість окупності витрат і достатні темпи розширеного відтворення. Аналізуючи зміни в окупності витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в досліджуваних господарствах, можна прийти до висновку, що рівень рентабельності плодів останнім часом є одним з найнижчих. В умовах лібералізації цін і зниження купівельної спроможності населення пріоритет мають найнеобхідніші з точки зору енергетичної цінності продукти харчування. Із збільшенням доходів споживачів попит на плоди зро-

статиме.

Нині постає необхідність формування і затвердження державних стандартів на фрукти у відповідності до міжнародних аналогів. Об'єктивні критерії якісних характеристик плодогідної продукції дають змогу виробникам концентрувати увагу на дотриманні встановлених стандартів, а установам торгівлі й заготівельним організаціям - пред'являти вимоги до господарств щодо їх дотримання, споживачам - орієнтуватися в якісних нормативах конкретних видів садівницької продукції.

Відсутність належних економічних зв'язків України з іншими державами та власної конвертованої валюти довгий час була причиною слабого впливу на ефективність виробництва плодів і ягід такого важливого фактора як рівнів ринкових світових цін на цю продукцію. Важливо зазначити, що вітчизняні виробники фруктів можуть бути конкурентноздатними на міжнародному ринку лише за умови дотримання параметрів якості продукції, а також врахування кон'юнктури ринку щодо змін помологічного складу насаджень. Проте нині садівницькі господарства не в змозі без відповідного розвитку промисловості й виробничої інфраструктури забезпечити себе всіма матеріалами, необхідними для виробництва й товарної обробки продукції.

Перехід до принципово нових економічних відносин між виробниками й споживачами садівницької продукції вимагає перебудови умов функціонування структур оптової й роздрібною торгівлі плодами і ягодами. В даних сферах необхідні зміни у відносинах власності та переміщення центру уваги в їх діяльності на задоволення потреб споживачів.

В заключній частині дисертаційної роботи містяться висновки й пропозиції, основний зміст яких викладено в тексті автореферата

Основні положення дисертації відображені в таких роботах:

1. Про підвищення ефективності роботи спеціалізованих садівничих господарств. Тези доп. //Підвищення ролі молодих вчених і спеціалістів у вдосконаленні економічного механізму господарювання. - Одеса, 1988. - С. 58-59 /рос.мовою/.
2. Оплата праці від валового доходу в садівництві. Тези доп. //Проблеми підвищення ефективності роботи АПК в умовах інтенсифікації, кооперації та вдосконалення господарського механізму. - Умань, 1988. - С. 110-112 /рос.мовою/.
3. По шляху самоокупності, самофінансування та вдосконалення господарського механізму. Тези доп. //Наук.-теор. конф. - Кам'янець-Подільський, 1989. - С. 164-165.
4. Організація кооперативів збуту в садівництві. Тези доп. //Проблеми кооперації в АПК. - М., 1989. - С. 192-193 /рос.мовою/, у співавторстві.
5. Розподільні відносини в садівництві - на якісно новий рівень. Тези доп. //Дослідження проблем природознавства, техніки та сільського господарства. - Умань, 1989. - С. 41-42.
6. Удосконалення оплати праці в садівництві. Тези доп. //Матеріали Всесоюзної координаційної науково-методичної наради. - К.: УНДІБ АПВ, 1991. - С. 209-212 /рос.мовою/.
7. Підвищення рівня інтенсифікації виробництва плодів та ягід в орендних виробничих колективах. Тези доп. //Соціально-економічні і ресурсні фактори розвитку Черкаської і Кіровоградської областей. - Умань, 1990. - С.68-69, у співавторстві.
8. Про підвищення ефективності використання трудових ресурсів в сферах виробництва й переробки плодів. Тези доп. //Соціально-економічні проблеми використання трудових ресурсів в АПК. - Челябінськ, 1990. - С. 62-63 /рос.мовою/.

465573

AB 27.493

AB 27.493